spojených společným původem, jazykem a společnými ideály. Nový pojem národa, jak mezi Čechy, tak mezi Slováky, přispěl k národnímu obrození. U vypracování tohoto nového pojmu národa na přirozenoprávním základě jdou Češi a Slováci ruku v ruce: Jungmann i Benedikti i Šafařík. Nový pojem národa činil z Čechů a Slováků, neohlížeje se na státoprávní hranice, ani na historický vývoj Čech a Uher, jeden československý národ. Musil ovšem, jak Krofta upozorňuje, nejen u Slováků, ale i u Čechů bojovati s všeslovanskou ideologií a s proudy, chtějícími se brániti maďarštině tvořením spisovného jazyka ze slovenštiny. Krofta zřejmě následuje známé stanovisko Hodžovo, vyslovené v jeho knize o slovenském rozkolu, ač souhlasně s Rapantem vidí i kladné stránky jazykového rozkolu československého v tom, že rozkol pomáhal emancipaci jak českého, tak slovenského veřejného mínění od úzkého, territoriálně pojatého pojmu národa. Krofta ukazuje na základě literatury, kterak politické projevy slovenské r. 1848, stojící s počátku ještě na půdě národa, pojatého jako část uherského státu, se obracejí v průběhu slovenského boje proti Maďarům vlivem nového pojetí národa proti Budapešti a ku Praze a k politickému programu československému, a jak vývoj ten rychle pokračoval, zejména po vyrovnání r. 1867, které dávalo Slováky v pospas Maďarům a maďarisaci. U Čechů nastal však v této době vývoj opačný — od revolučního československého programu Palackého k úzce territoriálně pojatému programu českého státního práva, nechávajícího Slováky vně rámce českého státu. Zásluha českého realismu a jeho vůdce T. G. Masaryka je právě v tom, že podnítil revisi politického programu na straně české i slovenské, na české straně návratem k přirozenoprávnímu programu bojem o postavení státoprávního programu v české politice, na straně slovenské pak revisí neplodného panslavismu a nekritického zbožňování Ruska. Vtělením této koncepce v politický čin stal se československý odboj.

(Příště pokračování.) Jan Opočenský.

B. HORÁK: **LA QUESTION DE LA CONNAISSANCE DU LAC D'ARAL DANS L'ANTIQUITÉ.** Spisy odboru Československé společnosti zeměpisné v Brně, řada C, č. 1. V Brně 1931, stran 32.

Horákovo pojednání je věnováno revisi otázky, zda starověk znal aralské jezero a které starověké zprávy mohou býti k němu vztahovány. Podrobný soupis těchto zpráv byl sestaven r. 1876 J. B. Paquierem (De Caspiana atque Aralica regione Asiae, Paris), jenž sám však tvrdil, že aralské jezero ve starověku ještě neexistovalo, nýbrž že na tom místě byly močály a měnlivá jezírka, o nichž se ovšem ve starověku vědělo. Horák konstatuje, že Paquierův výklad není zcela v souhlase s dnešními našimi vědomostmi o aralském jezeře po stránce fysikálnězeměpisné (str. 13. pozn. 22); nejsa pak přesvědčen ani staršími, ani novějšími pracemi (J. Partsch, A. Herrmann), o tom, že by starověké zprávy obsahovaly bezpečné svědectví o znalosti aralského jezera, podrobuje tyto zprávy a jejich výklady novému, velmi podrobnému a přesnému zkoumání. Nedrží se časového sledu zpráv, nýbrž začíná Ammianem Marcellinem XXIII. 6. 59, a podle nového Clarkova vydání zjišťuje, že Ammianus Marcellinus pokládá oxijský močál (Oxia palus), za produkt nejmenovaných řek (fluvii), nikoliv však za produkt Araxatu a Dymy, o nichž mluvil předtím, nazývaje je amnes navium capacissimi. Dále ukazuje Horák, že tato zpráva Ammianova vyplynula z Ptolemaja VI. 12, a že Oxia palus, Oxeiane limne byla někde kolem pramenů Oxu. U Herodota I. 202 probírá H. jednotlivé výklady tohoto místa, přiznává (str. 17), že zeměpisný ob-

zor Herodotův sahá až skoro ke končinám aralského jezera, ale nenachází ani u něho přesvědčující stopy vědomostí o tomto jezeře.

Vyloživ s Bolchertem Aristotelovu zprávu (Meteor, II. 1.10) o moři kaspickém a hyrkanském, ukazuje H. dále, že ani u Strabona, ani u Pomponia Mely není zaručených svědectví o aralském jezeře, a dospívá k závěru, že všechny starověké zprávy, vztahované k jezeru aralskému, mohou býti vyloženy jinak, že sice Řekové znali krajinu, až ke končinám aralského jezera, ale že ani oni, ani Římané neznali samostatné existence tohoto jezera, a tudíž ani jeho jména. Teprve v době byzantské u Menandra Prot. lze uznati skutečnou připomínku o aralském jezeře. Svědomité a bystré pojednání Horákovo je i svým záporným výsledkem cenným přínosem k dějinnému zeměpisu, a není pochyby, že jsouc psáno francouzsky, pronikne do širších odborných kruhů. Jen tři poznámky bych chtěl připojiti. Čtenářům, kteří nejsou odborníky ve fysikálním zeměpise, bylo by velmi vhod dočísti se aspoň krátkého poučení o tom, co pro dějiny aralského jezera přináší geologické a fysikálnězeměpisné zkoumání; výklad Paquierův jest totiž sám o sobě velmi svůdný, ale podle Horáka nesprávný. Za druhé pak na str. 10, kde H. klade vedle sebe text Ammianův a Ptolemajův, cituje Ammiana podle vydání z r. 1517, patrně pro konjekturu p e r, kterou toto vydání (a Geleniovo z r. 1533), vyplňuje mezeru před slovem i u g a; podle Clarkova kritického aparátu má však vydání z r. 1517 čtení Dyme, nikoliv Dymas, jak uvádí H. A konečně ve věcném komentáři k Herodotovi, který sestavili W. W. How a J. Wells, I/1912/str. 152, je výklad, jehož některé prodrobnosti by bylo možno mezi ostatní literaturou pro úplnost též připomenouti. Vladimír G r o h.

FR. POSPÍŠIL: **ETNOLOGICKÉ MATERIÁLIE Z JIHOZÁPADU U. S. A.** Antropo-geografické hodnocení studijní cesty k SW-Indiánům. Díl I. V Brně 1933, 256 stran, 2 barevné přílohy, 414 obrázků. Nákladem vlastním.

Kniha má tyto hlavní kapitoly: Příroda, podnebí, květena, zvířena, nerostv, člověk, obydlí, kiva (ceremoniální místnost), oděv, zaměstnání, strava, zemědělství, hospodářství, ergologie, keramika, košikářství, textilie, stříbrný filigrán, duchová kultura, věda, medicina, náboženství, umění. K ní jest připojena bibliografie asi o 1300 číslech a anglické resumé s krátkým přehledem obsahu.

Kniha Pospíšilova jest výsledkem cesty, kterou podnikl v letech 1930 a 1931 po Spojených státech, aby se blíže seznámil se severoamerickými Indiány. Na této cestě, asi devítiměsíční, kterou Pospíšil podnikl zcela na vlastní pěst a z vlastních prostředků, zabýval se především studiem Indiánů tak zvaného jihozápadu amerického. Navštívil sice i jiné reservace a roztroušená místa, osídlená dnes úplně zamerikanisovanými Indiány, ale hlavní cíl jeho byl jihozápad, kde také ztrávil valnou část svého času, pokud nebyl zabrán zaiížďkou do všech význačných měst Unie za studiem domácích muzeí a také i přednáškami na několika význačných universitách amerických a před vědeckými korporacemi. Fr. Pospíšil použil při těchto cestách, zejména na jihozápadu, všech dopravních prostředků a v částech méně přístupných používal často i letadla.

Pokud obsahu se týče, ukazují některé podrobnější kapitoly vliv několika význačných škol etnologických, tak zejména školy Nordenskiöldovy, a mimo to i známého švýcarského badatele Sarasina. V mnohém upomíná mne zpracování látky i program další práce na názory o etnologii, jak je hlásal můj nezapomenutelný učitel v etnologii prof. O. Stoll, po mém názoru jistě jeden z nejvýznačnějších etnologů posledních třiceti let.

Kniha se začíná úvodními kapitolami o přirozeném prostředí, v němž studované